

ZENGİNLİK- LERİMİZ

KAOUTHER
ADIMI

Deji

Kaouther Adimi

1986 yılında Cezayir’de doğan Kaouther Adimi, üniversite eğitimini Çağdaş Edebiyat ve Uluslararası İnsan Kaynakları Yönetimi alanlarında tamamladı. 2011 yılında Actes Sud tarafından yayımlanan ilk romanı *L’Envers des autres* ile Le prix de la Vocation Ödülü’nü aldı. *Zenginliklerimiz* romanı, 2017 ve 2018 yıllarında üç farklı ödüle layık görüldü. Yazar, çalışmalarını Paris’te sürdürmektedir.

Yazarın Aldığı Ödüller

- 2008, FELIV Ödülü.
- 2008, Prix du jeune écrivain de langue française Ödülü.
- 2011, Prix littéraire de la Vocation Ödülü.
- 2015, Prix du roman de la fondation France-Algérie Ödülü.
- 2017, Prix Renaudot des lycéens Ödülü.
- 2017, Prix du Style Ödülü.
- 2018, Prix Beur FM Méditerranée Ödülü.

Damla Kellecioğlu

Kadıköy’de doğdu. İstanbul Saint-Joseph Fransız Lisesi’nin ardından Galatasaray Üniversitesi, IEP Lyon ve Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales’de (EHESS) öğrenim gördü. İlk profesyonel çevirisini 2002 yılında yaptı. Bir süre Fransa’da ve Cezayir’de yaşadı. Doktora ve çeviri çalışmalarını Tours ve Bodrum arasında sık sık seyahat ederek sürdürüyor.

ZENGİNLİKLERİMİZ

© 2018, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

metin hakları © 2017 Editions du Seuil

İlk baskı 2017 yılında, Fransa'da *Nos Richesses* adı ile Editions du Seuil tarafından yapılmıştır.

YAZAR: Kaouther Adimi
TÜRKÇELEŞTİREN: Damla Kellecioğlu
EDİTÖR: Yasemin Ertuğrul
DÜZELTİ: Ayşegül Utku Günaydın
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna
GRAFİK UYGULAMA: Nayime Serbest

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. Km. Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Ocak 2019 (2000 adet)

ISBN: 978-605-2349-46-5

Yayınevi sertifika no: 11945

Matbaa sertifika no: 16031

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

www.delidolu.com.tr

ZENGİNLİKLERİMİZ

KAOUTHER ADIMI

“El Biar’dayım,
limana doğru iniyorum
Télemly yolundan,
güneşte alev alev yanan
Charras Sokağı anason kokuyor.
Bir kitap karıştırıyorum
Vraies Richesses’te.”

Frédéric Jacques Temple
Paysages lointains
(Uzak Manzaralar)

“Gün gelecek, taşlar bile bu ülkenin insanlarına
yapılan adaletsizliğe gözyaşı dökcek...”

Jean S nac

Lettre d'un jeune po te alg rien   tous ses fr res
(Cezayirli Genç Bir  airin Kardeşlerine Mektubu)

Hamani Sokağı'ndakilere

Başkent Cezayir, 2017

Başkent Cezayir'e varır varmaz eğimli yollara girmeniz gerekecek; yokuşları çıkacak, sonra ineceksiniz. İntihar edenlerle âşıkların paylaştığı köprüden birkaç adım ötede, yüzlerce hikâyenin ve onlar gibi sayısız küçük sokağın katettiği Didouche-Mourad Caddesi'ne çıkacaksınız.

Biraz daha aşağıya doğru yürüyün; kafelerden ve bistorlardan, giysi mağazalarından, sebze pazarlarından uzaklaşın, hızlı hızlı devam edin, durmayın, sola dönün, yaşlı çiçekçiye gülümseyin, bir an için sırtınızı asırlık palmiyeye dayayın, bunun yasak olduğunu iddia eden polis memuruna aldanmayın, çocuklarla bir saka kuşunun peşinden koşun ve Emir Abdülkadir Meydanı'na ulaşın. Kısa süre önce yenilenen ön cephedeki yazılar gün ışığında pek net görünmediğinden, *Milk Bar*'¹ gözden kaçırmanız olası: Gökyüzünün beyaza çalan mavisi ve insanın gözünü kamaştıran güneş, harflerin birbirlerine girmesine neden oluyor.

1 Cezayir'in Fransız yönetiminde olduğu dönemde kalburüstü genç Fransızların uğrak noktası olan kafeterya. [Ç.N.]

Emir Abdülkadir heykelinin kaidesine tırmanıp, fotoğraflarını çeker çekmez sosyal medyada paylaşacak olan ebeveynlerine otuz iki dişini göstererek poz veren çocukları göreceksiniz. Bir adam, kapı önünde gazetesini okurken sigarasını tütürecek. Ona selam verip hâl hatır sorduktan sonra yeniden yola koyulacaksınız, tabii yan tarafa bir bakış atmayı unutmadan: parıldayan gümüşü deniz, martı çığıllıkları ve yine mavi, neredeyse beyaz... Kentin üstünde uzanan beton sırtık Aéro-habitat'ın² yanından geçmeniz, Haussman tarzı binaları unutmamız, gökyüzünü takip etmeniz gerekecek.

Yalnız olacaksınız, çünkü kaybolmak ve her şeyi görebilmek için yalnız olmak gerekir. Eşlikçilerin insana külfet olduğu şehirler vardır; bu şehir de onlardan biri. Bu şehirde bir aylak gibi gezilir; eller cepte, iç sıkıntısıyla.

Sokakları tırmanacaksınız; hiçbir zaman kilitlenmeyen ağır, ahşap kapıları iterek açacak, sendikacıları, sanatçıları, askerleri, öğretim görevlilerini, isimsizleri, çocukları yok eden kurşunların duvarlarda bıraktığı izlere dokunacaksınız. Güneş yüzyıllardır başkent Cezayir'in teraslarına doğuyor ve bizler, yüzyıllardır aynı teraslar üzerinde cinayetler işliyoruz.

Zaman ayırıp Kasbah'ın³ basamaklarından birine oturun.

2 Louis Miquel ve José Ferrer-Laloë tarafından Le Corbusier'nin çok katlı konut projelerinden esinlenerek Cezayir şehir merkezine yapılan, 4 blok ve 300 daireden oluşan binalar. [Ç.N.]

3 Arapçada "kale" anlamına gelen Kasbah, Cezayir şehrinin kalesi ile kale etrafında yer alan geleneksel meydan ve kale içi evlerine verilen isim. 1992 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak nitelendirilmiştir. [Ç.N.]

Genç müzisyenlerin banjo alışlarına kulak verin, kapalı pencerelerin ardındaki yaşlı kadınları hayal edin, kuyruğu kesik bir kediyle oynayan çocukları ve bir de başınızın üzerinde, ayaklarınızın altında uzanan maviliği, sonsuzluğa uzanan laciverte dalış yapan gök mavisini izleyin. Gökyüzünün ve denizin pembeye, sarıya, siyaha bürünmeye hazır bir renk paleti olduğuna bizi ikna etmek isteyen şairlere rağmen artık görmediğimiz maviyi.

Yolların ala boyandığını, bu kızıllığın hiç yıkanmadığını ve her gün, adımlarımızla, ona biraz daha battığımızı unutun. Seher vakti, arabalar henüz kentin anacaddelerini işgal etmemişken, uzakta patlayan bombaların seslerini duyabiliriz.

Fakat siz, yüzünü güneşe dönen sokaklara gireceksiniz, değil mi? Sonunda, eski adı Charras Sokağı olan Hamani Sokağı'na varacaksınız. 2 bis⁴ numaralı kapıyı bulmaya çalışacaksınız, ama zorlanacaksınız, çünkü bazı numaralar artık yok. Vitrindeki yazı karşılayacak sizi: *Okuyan bir insan, iki insan eder*. Dünyayı sarsan büyük Tarih'in, ama aynı zamanda da bir insanın, 1936 yılında, henüz yirmi bir yaşındayken *Vraies Richesses*⁵ kitabevini aan Edmond Charlot'nun kk tarihinin karşısında duracaksınız.

4 Fransız adres sisteminde, iki ayrı meskene bölünmüş bir binadaki meskenleri ayırt etmek için kullanılan numaralandırma stili. [E.N.]

5 Fr. Gerçek Zenginlikler. [. N.]

Son günün sabahı. Tedirgin; gece çekilmiş. Hava daha ağır, güneş daha gri, şehir daha çirkin. Gökyüzü koca koca bulutlarla kaplı. Sokak kedileri kulaklarını havaya dikmiş, dinlemede. Son günün sabahı, bir utanç günü gibi. En cesaretsizlerimiz adımlarını hızlandırıyor, anlamazlıktan geliyor. Ebeveynler merakla duralayan yavrularını kollarından çekiştiriyor.

Hamani Sokağı'nda yani eski Charras Sokağı'nda, önce büyük bir sessizlik oldu. Başkent Cezayir gibi daima hareketli ve gürültülü, sürekli devinen, söylenen, homurdanan bir şehirde, böyle bir sakinlik nadir olur. Sonra, adamlar Vraies Richesses Kitabevi'nin vitrinine kepengi indirdiğinde sessizlik parçalandı. Ah, gerçi Cezayir Devleti 1990'lar da burayı eski mülk sahibinin yengesi Madam Charlot'dan devraldığından beri burası artık bir kitabevi değil. Cezayir Ulusal Kütüphanesi'ne ait basit bir ek bina. Yoldan geçenlerin, önünde nadiren durduğu isimsiz bir yer. Biz yine de ona Vraies Richesses Kitabevi demeye devam ediyoruz, tıpkı

uzun süre Hamani Sokağı yerine Charras Sokağı demeye devam ettiğimiz gibi. Bizler bu şehrin sakinleriyiz ve hafızamız hikâyelerimizin toplamından ibaret.

Kara kaplı defterine, *Seksen yıldır direniyordun!* yazıyor, mekâna gönderilmiş, azimli bir gazeteci. Sansar suratlı, diye düşünüyoruz ve bu bize güven vermiyor. Bu kitabevi, resmen zıpcıktının teki olan bu çocuktan daha iyisini hak ediyor. Defterine *az kişi, hüzünlü gökyüzü, hüzünlü kent, kitapların üzerine kapanan hüzünlü demir kepenk* diye ekledikten sonra hüzünlü kentin üstünü çiziyor. Düşünüyor ve yüzü neredeyse acıyla buruşuyor. Mesleğe yeni başlıyor. Büyük bir plastik şirketinin sahibi olan babası, yazı işleri müdürüyle bir anlaşma yapmış: Ek ilan vermesi karşılığında oğlunu işe aldirmiş. Az biraz beceriksiz bu gazeteciyi pencerelerimizden izliyoruz. *Ünlü yazarların uğrak noktası, eski Vraies Richesses Kitabevi, bir pizzacıyla bakkalın arasında sıkışıp kalmış.* Kalemimi kemiriyor, kâğıdın kenarındaki boşluğa bir şeyler çiziktiriyor. *(Camus vardı, ya kitabevinin içinde raptiyeyle tutturulmuş fotoğraflardaki diğer insanlar kim? Edmond Charlot, Jean Sénac, Jules Roy, Jean Amrouche, Himoud Brahimi, Max-Pol Fouchet, Sauveur Galliéro, Emmanuel Roblès... Hiç bilmiyorum. Araştır.)* Dışarıda, genç Albert Camus'nün el yazmalarını düzeltmek için oturduğu basamakta bir bitki duruyor. Onu oradan kaldırmak kimsenin aklına gelmiyor. *Hayatta kalan son şey (belki de son şahit?).* Bu kitabevinelkütüphaneye çok iyi bakılmış: camlı, güzel ön

cephesi parıl parıl parlıyor (parıl parıl parlamak basmakalıp bir deyim mi diye bak). Nokta koyup satır başına geçiyor. Kültür Bakanlığı sorularımıza yanıt vermeyi reddetti. Yerel bir kütüphane neden özel girişime devrediliyor? Artık okuyamamız, bilgi edinemememiz kimsenin umurunda değil mi? Okuyan bir insan iki insan eder. Kitabevinin camekânında Fransızca ve Arapça olarak böyle yazıyor, okumayan insansa hiçbir işe yaramaz. Son cümlenin üstünü çiziyor ve devam ediyor: Bunun gibi ekonomik kriz dönemlerinde devlet, böyle yerleri en yüksek teklifi verene satmayı iyi bir şey sanıyor. Devlet, yıllardır petrolden gelen parayı har vurup harman savurdu; şimdiyse bakanlar, “Kriz var!”, “Yapacak hiçbir şeyimiz yok,” “Bunlar mesele değil; halkın kitaba değil, ekmeğe ihtiyacı var, kütüphaneleri, kitapçıları satalım,” diye çığırıyorlar. Devlet, her köşe başına cami dikmek için kültürü üç kuruşa elden çıkarıyor! Bir zamanlar kitaplar öyle değerliydi ki, onlara saygıyla bakar, çocuklara kitap sözü verir, sevdiklerimize kitap armağan ederdik!

Gazeteci, kara kaplı defteri elinde, tükenmez kalemi cebinde, haber taslağından memnun, uzaklaşıyor; söz konusu kitabevi Vraies Richesses’in ödünç verme görevlisi Abdallah’a bakmıyor bile. Adam, Charras Sokağı’ndaki kaldırımında tek başına. Boyu neredeyse iki metre ve ahşap bir bastona yaslanmasına rağmen heybetini koruyor. Üzerinde mavi bir gömlek, gri bir pantolon. Omuzlarında, kalın Mısır pamuğundan yapılmış beyaz bir örtü duruyor, biraz sararmış

olsa da temiz. Adamın yüzü kırışmış, teni solgun, dudakları belirgin. Ağzını bıçak açmıyor. Kocaman, delici siyah bakışlarıyla büyük vitrine bakmakla yetiniyor. Abdallah sessiz bir tip; insanların duygularından bahsetmediği bir yerde ve zamanda, Kabiliye’de büyümüş gururlu bir zat. Oysa gazeteci vaktinin birazını ona soru sormaya ayırsa, yaşlı adam belki de huzur veren pes sesiyle bu mekânın onun için ne ifade ettiğini ve kalbinin bugün neden böylesine kırık olduğunu anlatırdı. Ha, “kalbi kırılmak” deyimini kullanmazdı, başka sözcükler seçerdi. Üzerinden hiç çıkarmadığı beyaz örtüyü sıkı sıkı tutarak öfkeyle yoğurulmuş duygulara öncelik verirdi. Fakat gazeteci çoktan uzaklaşmış. Ofisinde oturmuş, hafif bir ıslık tutturmuş, parmakları klavyenin üzerinde, çılgınlar gibi yazıyor. Işığının, birbirlerine sikkın bakışlar atan meslektaşlarını rahatsız ettiğinin farkına bile varmıyor.

Eskiden Charras Sokağı olan Hamani Sokağı’nda kış güneşinin gri ışığı sokağı güçbela aydınlatıyor. Esnaf yavaş yavaş dükkânlarını açıyor, hiç aceleleri yok. İç çamaşırcı, bakkal, lokanta, kasap, kuaför, pizzacı, kahvehane... Başımızla bir işaret çakarak ya da koluna hafifçe dokunarak Abdallah’ı selamlıyoruz. Ne hissettiğini biliyoruz. Aramızda kim, son bir gün yaşamamıştır ki burada? Çocuklar yeni boyanmış yaya geçidine uymadan, büyük Fransız, Alman, Japon arabalarının –uluslararası bir geçit töreni– klakson

çalan şoförlerini pek umursamadan karşıya geçiyor. Liseliler, üstlerine arkadaşlarının isimleri karalanmış sırt çantalarını taşıyor, sigara içip flört ediyorlar. Küçük oğlanlar, düğmeleri boğazlarına kadar iliklenmiş mavi gömlekler giymiş; kız çocuklarının önlükleri ise pembe. Bağırıyorlar, birbirlerine sesleniyorlar, gülüyorlar, fısıldaşıyorlar. Okullu bir çocuk Abdallah'a çarpıyor, bu upuzun adamla göz göze gelebilmek için başını iyice havaya kaldırıp özür cümleleri geveliyor ve tokadı yemek istemiyorsa acele etmesi gerektiğini söyleyerek bağırın ablasına doğru koşuyor. Saçlarını ensesinde gelişigüzel toplamış koca kafalı bir kadın, "Pis sümüklüler!" diye haykırıyor. Kimyasal kokan gri suyla dolu kovası ve süpürgeyi kaldırımı fırçalıyor. Çocuklardan biri kadına el hareketi yapıyor. Kadın, "Gösteririm ben sana!" diye cevap veriyor ve hop, pis su dolu kovayı çocuğa fırlatıyor. Çocuk kaçmaya çalışıyor, ama su bej rengi bez pantolonunun paçalarına sıçırıyor. Tehdit edercesine bağırıyor, "Anneme söyleyeceğim!" ve okula doğru koşarak uzaklaşıyor. Sokak yeniden sakinleşiyor, etrafa tuhaf bir karanlık hâkim. "Zor bir kış olacak, fukarayı da peşinden sürükleyecek," diyor Moussa, Vraies Richesses'in yanındaki komşu pizzacının işletmecisi. Yüzündeki Afrika kıtası şeklindeki doğum lekesi ve cömertliğiyle bütün mahallede tanınıyor.

Abdallah bastonuna yaslanmış, Moussa'nın yirmi yıldır ilk kez bu sabah, kapkara bir kahveyle yanına uğrayamaya-

cağını düşünüyor. Abdallah, kitapların lekeleneyeceği korkusuyla Vraies Richesses'e içeceklerle girilmesine asla izin vermemiş. Akşamüstü, bu haftaki kitaplarını ödünç almak için küçük bir kızın annesiyle birlikte geleceğini biliyor. Pembe etekli, beyaz hırkalı, deri ayakkabılı, saçları yandan toplu. Kız bir bakacak ki, kapı kapalı.

Önceleri Abdallah'ı pırıl pırıl vitrininin diğer yanında, kırmızı karıncalarla mücadele eder, uğraşıp dururken görürdük. Bazen mahallenin ergenleri kitap aşırmaq için Abdallah'ın arkasını dönmesini bekler, kitapların düzenini yerle bir ederlerdi. Abdallah onlara müsaade ederdi, omuz silkerek Moussa'ya, "Eh, çocukların okumasına vesile olacaksa..." derdi. Arkadaşı, gençlerin kitapları yakındaki bir pazarda sattığını biliyordu, ama Abdallah'a söylemeye dili varmıyordu.

Mahallece bu yalnız adamı severiz. Onun hakkında neler mi biliyoruz? Yaşını bilmeyiz. Kendisi de bilmez. Tarihi belirsiz. Abdallah doğduğunda babası Fransa'nın kuzeyindeki fabrikalardan birinde işçi olarak çalışıyormuş. Kimse doğumunu beyan etmeye gitmemiş. Kitapçı, o günden beri doğum tarihi yerine "tarihi belirsiz" yazan bir evrak taşır. Yaşı ancak bastonundan, eskisine kıyasla daha fazla titreyen ellerinden, dinlerken kulağını uzatmasından, konuşurken yükselen sesinden kestirilir.

Karısı, Abdallah'ın Hamani Sokağı'na gelişinden hemen

önce, *kara on yıl*⁶ sırasında ölmüş. Hangi tarihte? Nerede? Bu sorulara kimsenin bir cevabı yok. Burada bir adama, ister hayatta olsun ister ölü, ister güzel olsun ister çirkin, ister sevilen biri olsun ister nefret kaynağı, ister başörtülü olsun ister olmasın karısıyla ilgili soru sormak âdet değildir. Bil-diğimiz kadarıyla tek çocuğu var; Kabiliye’de, evli bir kız.

Abdallah, *Vraies Richesses*’te çalışmaya başladığında onun için kitapçının ölçülerini almıştı: Eni yedi metreydi, boyu dört. Kollarını açıp neredeyse duvara değeceğini söyleyerek eğlenirdi. Dik bir merdivenle çıkılan üst kata derme çatma bir şilteyle iki sıcak battaniye atmıştı, en başından beri mekânın ısıtması yoktu. Ayrıca elektrikli bir ocak, küçücük bir buzdolabı ve bir başucu lambası da aldı. Abdest almak ve giysilerini yıkamak için kitabevinin tuvaletini kullanırdı.

Daha önce belediyenin ek binalarından birinde çalışır, kâğıtlara damga basarmış. Bütün gün damgalaması gereken bin türlü belge gelirmiş. Neyse ki insanlar onu severmiş ve vakit ayırıp onunla sohbet edermiş. Karısının ölümünden sonra, 1997 yılında kendi talebi üzerine tayini bu kitabevine çıkmış ve ona, emekli olana dek oradan ayrılmayacağına dair bir belge vermişler. Sonunda emeklilik vakti gelip çatmış. Ama onu unutmuşlar. Yerine kimse de gelmemiş. Mekânı boş bırakmadığından ve ne gidecek yeri ne de baş-

6 1991-2002 yılları arasını kapsayan ve hemen her Cezayirinin ailesinden birini yitirdiği ya da zarar gördüğü iç savaş dönemine verilen isim. [Ç.N.]

Deji

ZENGİNLİK- LERİMİZ

KAOUTHER ADIMI

Albert Camus ve Antoine de Saint-Exupéry dahil pek çok ünlü yazarın kariyerine yön vermiş yayıncı ve editör Edmond Charlot, 1936'da başkent Cezayir'de bir kitapçı açar. Bu kitapçı aynı zamanda genç yazarları teşvik eden bir yayınevi, yoksul halk ve öğrenciler için bir kütüphane, üretken bir sanat galerisi, kısacası bir kültür merkezi hâlini alır.

Zenginliklerimiz, Charlot'nun giriştiği muazzam yayıncılık serüveninin arka planında, yirminci yüzyılın çalkantılı Cezayir tarihini sömürgeci bakıştan uzak, hakiki ve çarpıcı bir dille okura aktarıyor.

delidolu.com.tr

f t @ delidolukitap

ISBN: 978-605-2349-46-5

9 786052 349465